ne pmansit: ita ut acceptus eet
tam deo quã hominibus. et cun
ctis habitantibus terram.

Explicit liber tobie. vers. dccc.

Incipit pfatio s hieroni
mi in librum iudith.

Apud hebreos liber iu
dith inter agiogra
pha legitur. cuius
auctoritas ad robo
randa illa que in contentionem
uenerint minus idonea iudicatur:
chaldeo tamen sermone conscp
tus inter historias computatur.
Sed quia hunc librum sinodus
nicena in numero scõrum scrip
turarũ legitur computasse: ac
quieui postulationi urę. immo
exactioni. et positis occupationi
bus quib; uehementer artabar.
huic unam lucubratiunculam
dedi. magis sensum e sensu qm
ex uerbo uerbum transferens.
Multorũ codicum uarietatem
uiciosissimã amputaui: sola ea
que intelligentia integra in uer
bis chaldeis inuenire potui. la
tinis expressi. Accipite iudith
uiduã castitatis exemplum: et
triumphali laude ppetuis eam
preconiis declarate. Hanc enim
non solum feminis sed et uiris
imitabilem dedit: qui castita
tis eius remunerator uirtutẽ ta
lem tribuit. ut inuictũ omnib;
hominib; uinceret: insupabi
lem superaret.

Explicit prefatio. Incipit liber
I V D I T H.

Arfaxath itaq;
rex medorum
subiugauerat
multas gen
tes imperio suo:
et ipse edifi
cauit ciui
tatem po
tentissimã
quã ap
pellauit egbathanis. Ex lapidi
bus quadratis et sectis fecit mu
ros eius: in altitudine cubitorũ
septuaginta. et in latitudine
cubitorũ triginta. Turres uero
eius: posuit in altitudinẽ cubi
torũ centum. Per quadrũ uero
earum: latus utrũq; uicenorũ
pedũ spacio tendebatur. Posuitq;
portas eius in altitudine turriũ:
et gloriabatur quasi potens in po
tentia exercitus sui. et in gloria
quadrigarum suarũ. Anno igi
tur duodecimo regni sui. nabu
chodonosor rex assyriorũ qui
regnabat in niniue ciuitate
magna. pugnabat contra ar
faxath: et obtinuit eum in cam
po magno qui appellatur ragau.
circa euphraten. et tygrin. et ia
dasan. in campo erioch regis eli
corum. Tunc exaltatũ est regnũ na
chodonosor. et cor eius eleuatũ
est: et misit ad omš qui habita
bant in cilicia. et damasco. et
libano. et ad gentes que sunt in
carmelo. et cedar. et inhabitan
tes galileam in campo magno
hesdraelon. et ad omš q erant

in samaria. et trans flumen ior
danem usq; in ierl'm et omnē ter
ram iesse. quousq; perueniat ad
montes ethiopię. Ad hos omnes
misit nuntios nabuchodonosor
rex assyriorũ: qui omñs uno ani
mo contradixerunt. et remiserũt
eos uacuos ac sine honore abiece
runt. Tunc indignatus est na
buchodonosor rex ad omnē ter
ram illam: et iurauit per regnũ
et thronũ suũ quod defenderet
C. ii. se de omnib;. Anno tertiodecimo
nabuchodonosor regis. uicesima
et scđa die mensis p̃mi. factũ est
uerbum in domo nabuchodo
nosor regis assyriorũ ut defen
deret se. uocauitq; omñs maio
res. omñsq; duces bellatores suos.
et habuit cum eis misteriũ con
silij sui. Dixitq; cogitationē suã
in eo esse. ut omnē terrã suo
subiugaret imperio. Quod dictũ
cum placuisset omnib;: uocauit
nabuchodonosor rex holofernē
principem militię suę et dixit
ei. Egredere ad omnem regnũ
occidentis: et contra eos preci
pue qui contempserunt impe
rium meũ. Non parcet oculus
tuus ulli regno: omnēq; urbē
munitam subiugabis michi.
Tunc holofernis uocauit du
ces et magistratus uirtutis assy
riorum. et dinumerauit uiros
in expeditionē sicut precepit
ei rex centũ uiginti milia pe
ditum pugnatorum. et equi
tes sagittarios duodecim milia.
omnemq; expeditionē suã fecit
preire in multitudine innume
rabilium camelorũ cum his q̃
exercitib; sufficerent copiose.
boum quoq; armenta: gregesq;
ouium quorũ ñ erat numerus.
Frumentũ ex omñi syria: in tran
situ suo parari constituit. Au
rum uero et argentũ de domo re
gis assũpsit multũ nimis: et pro
fectus est ipse et omñs exercitus
cum quadrigis et equitib; et sagit
tarijs. qui cooperuerunt faciē terrę
sicut locustę. Cumq; pertransisset
fines assyriorũ. uenit ad magnos
montes ange qui sunt á sinistro
cilicię: ascenditq; omñia castella
eorũ et obtinuit omnē munitio
nem. Effregit autē ciuitatē opi
natissimã melothi. predauitq;
omñs filios tharsis et filios isrł qui
erant contra faciem deserti. et
ad austrum terrę celeon: et tran
siit euphraten et uenit ad meso
potamiam. et fregit omñs ciuita
tes excelsas quę erant ibi. á tor
rente mambrę usq; quo perueni
atur ad mare. et occupauit ter
minos eius á cilicia usq; ad fines
iafeth qui sunt ad austrũ. ab
duxitq; omñs filios madian. ac
predauit omnē locupletationē
eorũ. omñsq; resistentes sibi occidit
in ore gladij. Et post hęc descen
dit in campo damasci in diebus
messis. et succendit omñia sata.
omñsq; arbores ac uineas fecit in
cidi: et cecidit timor illius sup
omñs inhabitantes terrã. Tunc C. iii.

miserunt legatos uniuersarum
urbium et prouinciarum reges ac
principes. syrie scilicet. mesopota
mie. et syrie sobal. et libie. at
que cilicie. qui uenientes ad holo
fernem dixerunt. Desinat indig
natio tua circa nos. Melius est
enim ut uiuentes seruiamus na
buchodonosor regi magno et
subditi simus tibi: quam morientes
cum interitu nostro ipsi seruitutis nostre
dampna patiamur. Omnis ciui
tas nostra. omnisque possessio. omnes
colles. et montes. et campi. armen
ta. boum. greges ouium capra
rumque. equorum camelorumque. et
uniuerse facultates nostre. atque fa
milie in conspectu tuo sunt. sint
omnia sub lege tua. Nos etiam et fi
lii nostri serui tui sumus. Veni no
bis pacificus dominus. et utere ser
uitio nostro sicut placuerit tibi. Tunc
descendit de montibus cum equiti
bus in uirtute magna. et obti
nuit omnem ciuitatem. et omnem
inhabitantem terram. De uniuer
sis autem urbibus assumpsit sibi au
xiliarios uiros fortes et electos
ad bellum. Tantusque metus pro
uinciis illis incubuit. ut uniuer
sarum urbium habitatores. prin
cipes. et honorati simul cum
populis exirent in obuiam ueni
enti. excipientes eum cum coro
nis et lampadibus ducentes cho
ros in tibiis et tympanis. nec
ista tamen facientes. ferocitatem
eius pectoris mitigare potuerunt.
Nam et ciuitates eorum destruxit.
et lucos eorum succidit. Preceperat
enim illi nabuchodonosor rex ut
omnes deos terre exterminaret.
uidelicet ut ipse solus diceretur
deus ab his nationibus que potuis
sent holofernis potentia subiu
gari. Pertransiens autem syriam
sobal. et omnem apamiam. omnemque
mesopotamiam. uenit ad idume
os in terram gabaa. accepitque ciui
tates eorum. et sedit ibi per triginta
dies. In quibus diebus adunari pre
cepit uniuersum exercitum uirtu
tis sue. iiii

Tunc audientes hec filii israel
qui habitabant terram iuda. ti
muerunt ualde a facie eius. Tre
mor etiam et horror inuasit sen
sus eorum. ne hoc faceret ierusalem
et templo domini. quod fecerat ceteris
ciuitatibus et templis earum. Et mi
serunt in omnem samariam
per circuitum usque iericho. et preoc
cupauerunt omnes uertices mon
tium. et muris circumdederunt
uicos suos. et congregauerunt
frumentum in preparationem pu
gne. Sacerdos etiam eliachim
scripsit ad uniuersos qui erant
contra hesdraelon. que est contra faci
em campi magni iuxta dotha
im. et uniuersis per quos transitus
esse poterat. ut obtinerent as
census montium per quos uia esse
poterat ad ierusalem ut ibi custo
dirent ubi angustum iter esse
poterat inter montes. Et fece
runt filii israel secundum quod consti
tuerat eis sacerdos domini eliachim.

Et clamauit om̃is popl̃s ad do
minũ instantia magna: et humi
liauerunt animas suas in ieiu
niis ipsi et mulieres illorũ. Et in
duerunt se sacerdotes ciliciis. et
infantes p̃strauerunt contra
faciem templi dñi. et altare dñi.
op̃uerunt cilicio: et clamaue
runt ad dñm isrl' unanimiter.
ne darentur in predam infan
tes eorũ. et uxores eorũ. in diui
sionẽ. et ciuitates eorũ in exter
miniũ. et sc̃a eorũ in pollutio
nẽ. Tunc eliachim sacerdos do
mini magnus circuiuit omnẽ
isrl': allocutusq; est eos dicens.
Scitote q̃m exaudiet dñs pre
ces ũras. si manentes p̃seuera
ueritis in ieiuniis et orationib;
in conspectu dñi. Memores esto
te moysi serui dñi: qui ama
lech confidentẽ in uirtute sua
et in potentia sua. et in exer
citu suo. et in clipeis suis. et in
curribus; suis. et in equitib; suis.
non in ferro pugnando: sed
precib; sc̃is orando deiecit. Sic
erunt uniuersi hostes isrl': si
p̃seuerauerit is in hoc ope q̃d ce
pistis. Ad hanc igitur exhorta
tionem eius deprecantes dñm.
p̃manebant in conspectu dñi.
ita ut etiam hii qui holocausta
dño offerebant. precincti cili
ciis offerrent sacrificia dño:
et erat cinis sup̃ capita eorum.
et ex toto corde suo om̃s orabãt
dñm ut uisitaret popl̃m suum
C. v. isrl'. Nuntiatumq; est holofer
ni principi militię assyriorum
quod filii isrl' prepararent se ad
resistendum. ac montiũ itinera
conclusissent: et furore nimio
exarsit in iracundia magna. uo
cauitq; om̃s p̃ncipes moab et du
ces ammon: et dixit eis. Dicite m̃
quis sit populus iste qui monta
na obsidet. aut quę aut quales
et quantę sint ciuitates eorum.
quę etiam sit uirtus eorũ. aut
quę sit multitudo eorũ. uel q̃
rex militię illorũ: quare prę om
nib; qui habitant in oriente isti
contempserunt. et non exierũt
obuiam nobis ut susciperent nos
cum pace. Tunc autẽ achior
dux omnium filiorũ ammon re
spondens ait. Si digneris audi
re dñe m̃s. dicam ueritatẽ in cõ
spectu tuo de poplo isto. qui in
montanis habitat: et non egre
dietur uerbum falsum ex ore
meo. Popl̃s iste ex p̃genie chal
deorũ est. Hic p̃mum in meso
potamia habitauit: q̃m nolu
erunt sequi deos patrũ suorũ
qui erant in terra chaldeorum.
Deserentes itaq; cerimonias pa
trum suorũ quę in multitudi
ne deorũ erant: unũ dm̃ cęli
coluerunt. qui et precepit eis
ut exirent inde et habitarent
in charram. Cumq; cooperuisset
omnem terram fames. descen
derunt in egyptum: illicq; p̃
quadringentos annos sic mul
tiplicati sunt. ut dinumerari
eorũ non posset exercitus. Cũq;

grauasset eos rex egypti atq; in
edificationib; urbium suarum.
in luto et latere subiugasset eos:
clamauerunt ad dn̄m suū. et p
cussit totā terram egypti pla
gis uariis. Cumq; eiecissent eos
a se egyptii. et cessaret plaga ab
eis. et iterum uellent eos cape
et ad suum seruitium reuocare:
fugientib; his ds̄ celi mare apu
it. ita ut hinc inde aque qua
si muri solidarentur. et isti pe
de sicco fundum maris pambu
lando transirent. In quo loco
dum innumerabilis exercitus
egyptiorū eos psequeretur. ita
aquis coopatus est: ut non re
maneret uel unus qui factum
posteris nunciaret. Egressi eti
am mare rubrum. deserta sy
nai montis occurrerunt: in q
bus nunquā homo habitare
potuit. uel filius hominis reqe
uit. Illic fontes amari obdulca
ti sunt eis ad bibendum: et pan
nos quadraginta. annonam
de celo consecuti sunt. Vbicūq;
ingressi sunt sine arcu et sagit
ta et absq; scuto et gladio deus
eorū pugnauit pro eis et uicit:
et non fuit qui insultaret po
pulo isti. nisi quando recessit
a cultura dn̄i dei sui. Quotiens
cumq; autē preter ipsum dn̄m suū.
alterum coluerunt: dati sunt
in predam et in gladiū et in op
probriū. Quotienscūq; autem
penituerunt se recesse a cultu
ra dei sui: dedit eis ds̄ celi uir
tutē resistendi. Deniq; chananē
um regem. et iebuseum. et amorre
um. et ferezeum. et etheum. et
eueum. et om̄s potentes in esebon
pstrauerunt. et terras eorū et ci
uitates eorū ipsi possederunt: et
usq; dum non peccarent in con
spectu dei sui erant cum illis bo
na. Deus enī illorū odit iniqui
tatem. Nam et ante hos annos
cum recessissent a uia quā dede
rat illis ds̄ ut ambularent in ea.
exterminati sunt preliis a mul
tis nationibus: et plurimi eorū
captiui adducti sunt in terrā
non suā. Nup autē reuersi ad
dn̄m dm̄ suum ex dispsione q
dispsi fuerant adunati sunt. et
ascenderunt montana hec om
nia: et iterum possident ierlm
ubi sunt scā eorum. Nunc g
m̄s dn̄e pquire. et si est aliqua
iniquitas eorū in conspectu dei
eorū. ascendamus ad illos: qm̄
tradens tradet illos ds̄ eorum
tibi. et subiugati erunt sub
iugo potentie tue. Si autē non
est offensio populi huius corā
deo suo. non poterimus resiste
re illis: qm̄ deus eorū defendet
illos. et erimus in opprobriū
uniuerse terre.

Et factum est cum cessasset
loqui achior uerba hec: irati
sunt om̄s magnates holofer
nis. et cogitabant interficere
eum: dicentes ad alterutrum.
Quis iste est qui filios isrl̄ posse
dicat resistere regi nabuchodo
nosor et exercitib; eius. homi
nes inermes et sine uirtute. et

sine uirtute. et sine peritia ar
tis pugne. Ut ergo agnoscat
achior quoniam fallit nos: ascendemus
in montana. et cum capti fue
rint potentes eorum tunc cum eis
dem gladio transuerberabitur.
ut sciat omnis gens quoniam nabu
chodonosor deus terre est. et
preter ipsum alius non est
vi Factum est autem cum cessas
sent loqui. indignatus holo
fernis uehementer: dixit ad
achior. Quoniam prophetasti nobis
dicens quod gens israel defendatur
a deo suo. ut ostendam tibi quia
non est deus nisi nabuchodono
sor: cum percusserimus eos omnes
sicut hominem unum. tunc et
ipse cum illis assyriorum gla
dio interibis. et omnis israel tecum
perditione disperiet. et probabis quoniam
nabuchodonosor dominus uniuer
se terre sit. Tunc gladius militie
mee transiet per latera tua: et
confixus cades inter uulnera
tos israel. et non respirabis ultra.
donec extermineris cum illis.
Porro autem si prophetiam tuam ue
ram existimas. non concidat
uultus tuus: et pallor qui faci
em tuam obtinuit abscedat a
te. si uerba mea hec putas im
pleri non posse. Ut autem no
ueris quia simul cum illis hec
experieris: ecce ex hac hora illo
rum populo sociaberis. ut dum
dignas mei gladii penas ex
ceperint. ipse simul ultioni
subiaceas. Tunc holofernis
precepit seruis suis ut com
prehenderent achior et duce
rent eum in bethuliam: et trade
rent eum in manus filiorum israel.
Et accipientes eum serui holofer
nis: profecti sunt per campestria. Sed
cum appropinquassent ad mon
tana: exierunt contra eos fundi
balarii. Illi autem diuertentes a
latere montis ligauerunt achi
or ad arborem manibus et pedibus.
et sic uinctum de restibus dimiserunt
eum: et reuersi sunt ad dominum su
um. Porro filii israel descendentes
de bethulia: uenerunt ad eum.
Quem soluentes duxerunt ad be
thuliam: atque in medio populi illum
statuentes percunctati sunt quid
rerum esset. quod illum uinctum assy
rii reliquissent.
In diebus illis erant illic princi
pes ozias filius micha de tribu
symeon. et charmi. qui et gotho
niel. In medio itaque seniorum
et in conspectu omnium achior
dixit omnia que locutus ipse fue
rat ab holoferne interrogatus.
et qualiter populus holofernis uo
luisset propter hoc uerbum inter
ficere eum. quemadmodum ipse
holofernis iratus est iusserit eum
israelitis hac de causa tradi: ut
dum uinceret filios israel. tunc
etiam ipsum achior diuersis iu
beat suppliciis interire. propter
hoc quod dixisset deus celi defen
sor eorum est. Cumque uniuer
sa achior exposuisset. omnis po
pulus cecidit in faciem adoran
tes: et communi lamentatione
et fletu. unanimes preces suas

dn̄o effuderunt dicentes. Dn̄e
deus celi et terre intuere superbiā
illorū et respice ad nr̄am humi
litatē. et faciem tuorū scōr attē
de: et ostende quia non derelinquis
presumentes de te. et presumentes de se: et de sua
uirtute gl'antes humilias. Fini
to itaq; fletu. et per totū diem po
pulorū oratione completa: con
solati sunt achior dicentes. Ds̄
patrū nr̄orū cuius tu uirtutē
predicasti. ipse tibi hanc dabit
uicissitudinē: ut eorū magis tu
interitum uideas. Cum uero
dn̄s ds̄ noster dederit hanc liber
tatē seruis suis. sit et tecū ds̄ in
medio nr̄i sicut placuerit tibi:
ita ut cum tuis omnib; conuerse
ris. Tunc ozias finito consilio sus
cepit eum in domū suam et fecit
cenam magnā: et uocatis omnib;
presbiteris. simul expleto ieiu
nio refecerunt. Postea uero con
uocatus omnis popls per totam no
ctem intra ecclam orauerunt:
VII petentes auxilium a deo isrl'. Ho
lofernis autē altera die precepit
exercitib; suis: ut ascenderent cō
tra bethuliam. Erant autē pe
dites bellatorū centū uiginti mi
lia. et equites uiginti duo mi
lia: preter preparationes uiro
rum illorum quos occupaue
rat captiuitas. et adducti fue
rant de prouinciis et urbib; uni
uerse iuuentutis. Omnes pariter
parauerunt se ad pugnam con
tra filios isrl': et uenerunt per
crepidinem montis usq; ad api
cem qui respicit dothaim. a loco
qui dicitur belma usq; ad celmō q
est contra hesdrelon. Filij autem
isrl' ut uiderunt multitudinē
illorū prostrauerunt se sup terrā.
mittentes cinerē sup capita sua:
unanimes orantes ut ds̄ isrl' mi
sericordiam suā. ostenderet sup
poplm suum. Et assumentes ar
ma sua bellica sederunt per loca.
que angusti itineris tramitē di
rigunt inter montuosa: et erāt
custodientes ea tota die et nocte.
Porro holofernis dum circuit per
girum. repperit quod fons qui
influebat aque ductū illorum
a parte australi extra ciuitatē
dirigeret: et incidi precepit aque
ductum. Erant tamen non lon
ge a muris fontes: ex quib; fur
tim uidebantur haurire aquā
ad refocillandum potius quā
ad potandum. Sed filij ammon
et moab accesserunt ad holofer
nem dicentes. Filij isrl' non in
lancea nec in sagitta confidunt.
sed montes defendunt illos: et
muniunt illos colles in precipi
tio constituti. Ut ergo sine con
gressione pugne possis superare
eos. pone custodes fontiū ut n̄
hauriant ex eis. et sine gladio
interficies eos: uel certe fatiga
ti tradent ciuitatē suā quam
putant montib; positā superari
non posse. Et placuerunt uer
ba hec corā holoferne et coram
omnib; satellitib; eius: et constitu
it per girū centenarios per singu
los fontes. Cumq; ista custodia
per dies uiginti fuisset expleta.

defecerunt cisterne et collectio
nes aquarũ omĩb; inhabitan
tib; in bethulia: ita ut non eẽt
intra ciuitatẽ unde satiarent̃
uel una die. qm̃ ad mensuram
dabatur poplis aqua cotidie.
Tunc ad oziam congregati om̃s
uiri feminęq;. iuuenes et par
uuli: om̃s simul una uoce dixe
runt. Iudicet d̃s inter nos et te
qm̃ fecisti in nos mala. nolens
loqui pacifice cum assyriis: et
ꝓpter hoc uendidit nos in man̄
eorũ. et ideo non est qui adiu
uet cũ ꝓsternam̃ ante oculos
eorũ insiti et ꝑditione magna.
Et nunc congregate uniuersos q̃
in ciuitate sunt: ut sponte nos
tradamus om̃s poplo holofernis.
Melius est enĩ ut captiui bene
dicamus dñm uiuentes quã mo
riamur. et simus opprobriũ om̃
carni: cum uideamus uxores no
stras et infantes nr̃os mori ante
oculos nr̃os. Contestamur hodie
cęlum et terram et dñm patrum
nr̃orum qui ulciscitur nos se
cundum peccata nr̃a ut iam
tradatis ciuitatẽ in manũ mili
tię holofernis: et sit finis noster
breuis in ore gladij. qui longi
or efficitur in ariditate sitis. Et
cum hęc dixissent. factus est fle
tus et ululatus magnus in ec
clesia magna ab omĩb;: et per
multas horas una uoce clama
uerunt ad dñm dicentes. Pecca
uimus cum patrib; nr̃is. iniu
ste egimus. iniquitatẽ fecimus.
Tu quia pius es miserere nr̃i: aut
in tuo flagello uindica iniqui
tates nr̃as. et noli tradere confi
tentes te poplo qui ignorant
te. ut non dicant inter gentes
ubi est deus eorũ. Et cum fati
gati his clamorib; et his fletib;
lassati siluissent: exurgens ozi
as infusus lacrimis dixit. Equo
animo estote fratres: et hos quinq;
dies expectemus á deo misericordiam.
Forsitan enĩ indignationẽ suã ab
scidet: et dabit glãm nomini
suo. Si autẽ transactis quinq; die
bus non uenerit adiutoriũ: faci
emus hec uerba que locuti estis.
Et factum est cum audisset hęc viii.
uerba iudith uidua quę erat
filia merari. filij idóx. filij ioseph.
filij ozię. filij elai. filij iamnór.
filij gedeón. filij rafoin. filij achi
tób. filij melchię. filij enaim. filij
nathanię. filij salathiel. filij sy
meon. filij rubén. et uir eius fuit
manases qui mortuus est in die
bus messis hordiarię. instabat
enĩ sup alligantes manipulos
in campo. et uenit estus sup ca
put eius et mortuus est in be
thulia ciuitate sua. et sepult9
est illic cum patrib; suis. Erat
autẽ iudith relicta eius uidua
iam annis trib; et mensib; sex.
et insuꝑiorib; domus suę fecit
sibi secretũ cubiculũ. in quo cũ
puellis suis clausa morabatur.
et habens sup lumbos suos cilici
um. ieiunabat omĩb; diebus
uitę suę preter sabbata et neo
menias et festa domus isrl̃. Erat
autẽ eleganti aspectu nimis. cui

uir suus reliquerat diuitias mul-
tas. et familiam copiosam. ac pos
sessiones armentis boum et gregi
bus ouium plenas. et erat hec in
omnib; famosissima. qm̄ timebat
dn̄m ualde. nec erat qui loquere
tur de illa uerbū malum. Hec
itaq; cum audisset qm̄ ozias ꝓmi
sisset qd̓ transacto quinto die
traderet ciuitatē: misit ad pres
biteros chabri. et carmin. et ue
nerunt ad illam. et dixit illis.
Quod est hoc uerbum in quo
consensit ozias ut tradat ciuita
tem assyriis. si intra quinq; dies
non uenerit uobis adiutorium?
Et qui estis uos qui temptatis do
minū? Non est iste sermo qui
misericordiam prouocet: sed potius
qui iram excitet et furorē accen
dat. Posuistis uos tempus mise
rationis dn̄i: et in arbitrio uro
diem constituistis ei. Sed quia pa
tiens est dn̄s in hoc ipso penitea
mur: et indulgentiam eius la
crimis postulemus. Non eñ qͣsi
homo ds̄ sic comminabitur: ne
q; sicut filius hominis ad iracun
diam inflammabitur. Et ideo
humiliemus illi animas nr̄as.
et in spū constituti humiliato
seruientes illi. dicamus flentes
dn̄o ut sc̄dm̄ uoluntatē suam
sic faciat nobiscum misericordiam
suam. ut sicut conturbatum
est cor nostrum in superbia eorū.
ita etiā de nr̄a humilitate glo
riemur: qm̄ non secuti sumus
peccata patrum nr̄orum qui
dereliquerunt dn̄m suū et ad

orauerunt deos alienos. ꝑ quo
scelere dati sunt in gladium et
in rapinā. et in confusionē ini
micis suis. Nos autē alterum
dn̄m nescimus preter ipsum. Ex
pectemus humiles consolationē
eius: et exquiret sanguinē no
strum de afflictionib; inimico
rum nr̄orum. et humiliabit
om̄s gentes quecūq; insurgūt
contra nos. et faciet illas sine
honore dn̄s deus noster. Et nūc
fratres uos qui estis presbiteri in
poplō dei. qm̄ ex uobis pendet
anima illorū. ad eloquiū urm̄
corda eorū erigite: ut memo
res sint quia temptati sunt pa
tres nr̄i ut ꝓbarentur si uere
colerent deum suum. Memo
res esse debent quomodo pater
noster abraham temptatus est:
et ꝑ multas tribulationes ꝓbatus.
dei amicus effectus est. Sic ysa
ac. sic iacob. sic moyses: et om̄s
qui placuerunt deo ꝑ multas
tribulationes transierunt fide
les. Illi autē qui temptationes
non susceperunt cum timore dei
et inpatientiam suā. et impro
perium murmurationis sue cō
tra dn̄m ꝓtulerunt: extermina
ti sunt ab exterminatore et a
serpentib; perierunt. Et nos ergo
non ulciscamur nos ꝓ his que
patimur: sed reputantes pecca
ta nr̄a hec ipsa minora esse sup
plicia. flagella dn̄i quasi serui
qui corripimur ad emendatio
nē non ad ꝑditionē nr̄am eue
nisse credamus. Et dixerunt

illi ozias et presbiteri. Omnia que
locuta es uera sunt: et non est
in sermonib; tuis ulla reprehen
sio. Nunc ergo ora pro nobis:
qm mulier sca es. et timens dm.
Et dixit illis iudith. Sicut qd
loqui potui dei esse cognoscitis.
ita qd facere disposui pbate si
ex deo est: et orate ut firmum
faciat consilium meu ds. Sta
bitis uos ad porta nocte ista. et
ego exiam cum abra mea: et
orate ut sicut dixistis in dieb;
quinq; respiciat dns poplm su
um isrl. Vos aute nolo ut scru
temini actum meu: et usq; du
renunciem uobis nichil aliud
fiat nisi oratio p me ad dnm.
dm nrm. Et dixit ad eam ozias
pnceps iude. Uade in pace: et
dns sit tecum in ultione inimi
corum nrorum. Et reuerten
C. IX tes abierunt. Quib; abscedenti
bus iudith ingressa est orato
rium suu. et induens se cili
cio posuit cinere sup caput
suum: et psternens se dno cla
mauit ad dnm dicens. Dne ds
patris mei symeo. qui dedisti
illi gladium in defensione alie
nigenarum. qui uiolatores
extiterunt in coinquinatio
ne sua. et denudauerant fe
mur uirginis in confusione.
et dedisti mulieres eoru in pre
dam. et filias eoru in captiui
tate. et omne predam in diui
sione seruis tuis. qui zelaue
runt zelum tuu: subueni
queso te dne ds ms michi ui
due. Tu eni fecisti priora. et illa
post illa cogitasti: et hoc factum
est qd ipse uoluisti. Omnes eni uie
tue parate sunt: et tua iudicia
in puidentia tua posuisti. Respi
ce castra assyriorum nunc sicut
tunc castra uidere egyptiorum
dignatus est. quando post seruos
tuos armati currebant: confiden
tes in quadrigis et in equitatu
suo. et in multitudine bellato
rum. sed aspexisti sup castra eo
ru. et tenebre fatigauerunt eos.
Tenuit pedes eorum abissus: et
aque opuerunt eos. Sic fiant et
isti dne qui confidunt in multi
tudine sua. et in currib; suis. et i
cotis: et i sagittis suis: et i lanceis gloriant: et
nesciunt qa tu ipse es ds nr. q conteris bella
ab initio: et dns nom e tibi. Erige brachiu tuu
sicut ab initio: et allide uirtu
tem eoru in uirtute tua. Cadat
uirtus eoru in iracundia tua qui
pmittunt se uiolare sca tua. et
polluere tabernaculum nomi
nis tui: et deicere gladio tuo cor
nu altaris tui. Fac dne ut gla
dio pprio eius supbia amputet.
Capiatur laqueo oculorum suo
rum in me: et percuties eu ex la
biis caritatis mee. Da michi in
animo constantiam ut contep
nam illu: et uirtute ut euer
tam illum. Erit eni memoria
le nominis tui: cum manus fe
mine deiecerit eum. Non eni
in multitudine est uirtus tua
dne. neq; in equoru uirib; uo
luntas tua. nec supbi ab initio
placuerunt tibi: sed humilium

et mansuetorum tibi semper placu
it deprecatio. Deus celorum. crea
tor aquarum. et domine totius creatu
re: exaudi me miseram depreca
tem. et de tua misericordia presumen
tem. Memento domine testamenti
tui. et da uerbum in ore meo. et in
corde meo consilium corrobora:
ut domus tua in tua sanctificatio
ne permaneat. et omnes gentes ag
noscant quia tu es deus: et non
est alius preter te. X.

Factum est autem cum cessasset
clamare ad dominum: surrexit de
loco quo iacuerat prostrata domino.
uocauitque abram suam. et descen
dens in domum suam abstulit a se
cilicium. et exuit se uestimen
to uiduitatis sue. et lauit cor
pus suum et unxit se mirro opti
mo. et discriminauit crinem
capitis sui. et imposuit mitram
super caput suum. et induit se ue
stimentis iocunditatis sue. in
duitque sandalia pedibus suis: as
sumpsitque dextraliola. et lilia.
et inaures. et anulos. et omnibus
ornamentis suis ornauit se. Cui
etiam dominus contulit splendorem: quoniam
omnis ista compositio non ex li
bidine sed ex uirtute pende
bat. Et ideo dominus hanc in illa
pulchritudinem ampliauit:
ut incomparabili decore omni
um oculis appareret. Imposu
it itaque abre sue ascopam uini.
et uas olei. et polentam. et la
pates. et panes. et caseum: et
profecta est. Cumque uenisset ad
portam ciuitatis: inuenit ex
pectantem oziam et presbiteros
ciuitatis. Qui cum uidissent eam.
stupentes mirati sunt nimis pul
chritudinem eius: nichil tamen
interrogantes eam dimiserunt
transire dicentes. Deus patrum
nostrorum det tibi gratiam. et omne
consilium tui cordis sua uirtute
corroboret: et glorietur super te ie
rusalem. et sit nomen tuum in
numero sanctorum et iustorum. Et dixe
runt hii qui illic erant omnes
una uoce fiat fiat. Iudith uero
orans dominum: transiuit portas
ipsa et abra eius.

Factum est autem cum descen
deret montem circa ortum diei: oc
currerunt ei exploratores assy
riorum. et tenuerunt eam dicen
tes. Unde uenis aut quo uadis:
Que respondit. Filia sum he
breorum. Ideo ego fugi a facie eo
rum: quoniam futurum agnoui quod
dentur uobis in depredationem.
pro eo quod contempnentes uos
noluerunt ultro tradere se ip
sos ut inuenirent misericordiam
in conspectu uestro. Hac de causa
cogitaui mecum dicens. Uadam
ad faciem principis holofernis:
ut indicem illi secreta illorum.
et ostendam illi quo aditu pos
sit obtinere eos. ita ut non ca
dat unus uir de exercitu eius.
Et cum audissent uiri illi uer
ba eius. considerabant faciem
eius. et erat in oculis eorum stu
por: quoniam mirabantur pulchri
tudinem eius nimis. Et dixe
runt ad eam. Conseruasti ani

tiam tuam: eo quod tale repperisti
consilium ut descenderes ad do
minum nostrum. Hoc autem scias quoniam
cum steteris in conspectu eius
bene tibi faciet: et eris gratissi
ma in corde eius. Duxeruntque
illam ad tabernaculum holofer
nis: enuntiantes eam. Cumque in
trasset ante faciem eius: statim
captus est in suis oculis holofer
nis. Dixeruntque ad eum satelli
tes eius. Quis contempnit populum
hebreorum. qui tam decoras mu
lieres habent. ut non pro his me
rito pugnare contra eos debeamus?
Videns itaque iudith holofernem
sedentem in conopeo quod erat
ex purpura et auro et smarag
do. et lapidibus preciosis intextum
cum in faciem eius intendisset
adoravit eum prosternens se super
terram: et levaverunt illam
servi holofernis iubente domino
c. xi. suo. Tunc holofernis dixit ei.
Equo animo esto et noli paue
re in corde tuo: quoniam ego numquam
nocui virum qui voluit servire
nabuchodonosor regi. Populus
autem tuus si non contempsisset
me: non allevassem lanceam
meam super illum. Nunc autem
dic michi qua ex causa recessi
sti ab illis: et placuit tibi ut ve
nisses ad nos. Et dixit iudith.
Sume verba ancille tue: quoniam
si secutus fueris verba ancille
tue. perfectam rem faciet dominus te
cum. Vivit ergo nabuchodo
nosor rex terre. et vivit virtus
eius que est in te ad correctio
nem omnium animarum errantium:
quoniam non solum homines serviunt
illi per te. sed et bestie agri obtem
perant illi. Nunciatur enim indu
stria animi tui universis gen
tibus. et indicatum est omni seculo
quoniam tu solus bonus et potens
es in omni regno eius: et discipli
na tua in omnibus provinciis predi
catur. Nec hoc latet quod lo
cutus est achior: nec illud igno
ratur quod ei iusseris evenire. Con
stat enim deum nostrum sic peccatis of
fensum: ut mandaverit per pro
phetas suos ad populum quod tra
dat eum pro peccatis suis. Et
quoniam sciunt se offendisse deum su
um filii israel: tremor tuus super
ipsos est. insuper etiam fames in
vasit eos. et ab ariditate aque
iam inter mortuos computan
tur. Denique hoc ordinant ut
interficiant pecora sua. et san
guinem eorum bibant: et sancta domini
sui que precepit deus non contin
gi in frumento. vino. et oleo.
hec cogitaverunt impendere.
et volunt consumere que nec
manibus deberent contingere.
Ergo quoniam hec faciunt: certum est
quod in perditionem dabuntur. Quod
ego ancilla tua cognoscens fugi
ab illis: et misit me dominus hec ipsa
nuntiare tibi. Ego enim ancilla
tua deum colo etiam nunc apud
te. et exiet ancilla tua et orabo
deum. et dicet michi quando eis
reddat peccatum suum. et veniens
nuntiabo tibi: ita ut ego addu
cam te per mediam ierusalem. et habebis

omnē poplm̄ isrl̄ sicut oues quib;
non est pastor. et non latrabit uel
unus contra te. qm̄ hec michi di
cta sunt p puidentiam dei. Et
qm̄ iratus est illis ds̄: hec ipsa mis
sa sum nuntiare tibi. Placuerūt
autē omnia uerba hec corā holo
ferne et corā pueris suis: et mira
bantur ad sapientiā eius. et dice
bant alter ad alterū. Non est ta
lis mulier sup terram: in aspe
ctu. in pulchritudine. et in sen
su uerborū. Et dixit ad illam
holofernis. Bene fecit ds̄: q̄ mi
sit te ante populum. ut des illū
in manus nr̄as. Et qm̄ bona
est pmissio tua. si fecerit michi
hoc ds̄ tuus. erit et m̄s ds̄. et
tu in domo nabuchodonosor
magna eris. et nomen tuū nomi
c xii nabitur in uniuersa terra. Tūc
iussit eam introire ubi reposita
erant thesauri. eius: et iussit il
lic manere eam. et constituit qd
daretur illi de conuiuio suo. Cui
respondit iudith: et dixit. Nūc
non potero manducare ex his
que michi precipis tribui. ne ue
niat sup me offensio: ex his au
tē que michi detuli manduca
bo. Cui holofernis ait. Si defece
rint tibi ista. que tecum detuli
sti. quid faciemus tibi: Et dixit
iudith. Viuit anima tua dn̄e
m̄s. qm̄ non expendet omnia
hec ancilla tua: donec faciat
deus in manu mea hec que co
gitaui. Et induxerunt illam
serui eius in tabernaculum qd
preceperat: et petiit dum introi
ret ut daretur ei copia nocte et
ante lucē egrediendi foras adora
tionē. et deprecandi dn̄m. Et
precepit cubiculariis suis: ut
sicut placeret illi exiret et intro
iret adorandum dm̄ suū p tri
duum. Et exibat noctib; in ual
lem bethulie et baptizabat se
in fonte aque. ut ascendebat
orabat dn̄m dm̄ isrl̄. ut dirige
ret uiam eius ad deliberationē
populi sui: et introiens munda
manebat in tabernaculo usq;
dum acciperet escam suā in uesp
um. Et factum est quarto
die holofernis fecit cenam ma
gnam seruis suis: et dixit ad ua
gao eunuchum. Vade et suade
hebream illam: ut sponte con
sentiat habitare mecum. Fedum
est enī apud assyrios: si femina
irrideat uirū. agendo ut im
munis transeat ab eo. Tunc in
troiuit uagao ad iudith: et
dixit. Non uereatur bona pu
ella introire ad dn̄m meū ut
honorificet ante faciē eius: et
manducet cum eo et bibat uinū
in iocunditate. Cui iudit respō
dit. Que ego sum ut contradi
cam dn̄o meo: Omē qd erit
ante oculos eius bonū et opti
mum: faciam. Quicqd autem
illi placuerit: hoc michi erit
optimū omnib; dieb; uite mee.
Et surrexit et ornauit se ue
stimento suo: et ingressa ste
tit ante faciem eius. Cor autē
holofernis concussū est. Erat
autē ardens in concupiscentia

eius. Et dixit ad eam holofernis.
Bibe nunc et accumbe in iocū
ditate: qm̄ grām inuenisti co
ram me. Et dixit iudith. Bibā
dn̄e. qm̄ magnificata est anī
ma mea hodie prę om̄ib; die
bus meis. Et accepit et mandu
cauit et bibit corā ipso ea quę
parauerat illi ancilla eius: et
iocundus factus est holofernis
ad illam. bibitq; uinū multū
nimis. quantū numquā bibe
C. xiii. rat in uita sua. Ut autē sero fa
ctum est. festinauerunt serui
illius ad hospicia sua: et conclu
sit uagao ostia cubiculi et abi
it. Erant autē om̄s fatigati a
uino. Eratq; iudith sola in cu
biculo. Porro holofernis ia
cebat in lecto: nimia ebrietate
sopitus. Dixitq; iudith puellę
suę ut staret foris ante cubicu
lum: et obseruaret. Stetitq; iu
dith ante lectū orans cū lacri
mis et labiorū motu: in silentio
dicens. Confirma me dn̄e ds̄
isr̄l. et respice in hac hora ad
opa manuum mearū: ut si
cut pmisisti ierl'm ciuitatem
tuam erigas. et hoc qd̄ credēs
p te posse fieri cogitaui: pfici
am. Et hęc cum dixisset: acces
sit ad columnā quę erat ad ca
put lectuli eius. et pugionē
eius qui in ea ligatus pendebat
exsoluit. Cumq; euaginasset
illum: apprehendit comā ca
pitis eī et ait. Confirma me
dn̄e ds̄ in hac hora. Et pcus
sit bis in ceruicem eius. et ab
stulit conopeum eius a colum
nis. et euoluit corpus eius trū
cum: et post pusillum exiuit
et tradidit caput holofernis
ancillę suę. et iussit ut mitteret
illud in peram suā. Et exierunt
duę scdm̄ consuetudinē suam
quasi ad orationē et transierūt
castra: et girantes uallem ue
nerunt ad portā ciuitatis. Et
dixit iudith a longe: custodib;
murorū. Apite portas qm̄ nobis
cum ds̄ est: qui fecit uirtutē in
israhel.

Et factum est cū audissent ui
ri uocem eius. uocauerunt pres
biteros ciuitatis. et concurrerūt
ad eam om̄s a minimo usq; ad
maximū: qm̄ sperauerunt eam
iam non esse uenturā. Et accen
dens luminaria: congirauerūt
circa eam uniuersi. Illa autē as
cendens in eminentiorē locum:
iussit fieri silentiū. Cumq; om̄s
tacuissent: dixit iudith. Lauda
te dn̄m dm̄ nr̄m qui non dese
ruit sperantes in se. et in me an
cilla sua adimpleuit misericordiam
suam quā pmisit domui isr̄l:
et interfecit in manu mea ho
stem popli sui in hac nocte. Et
pferens de pera caput holofer
nis: ostendit illis dicens. Ecce
caput holofernis pncipis mili
tię assyriorū: et ecce conopeū
illius in quo recumbebat in
ebrietate sua. ubi et p manum
feminę pcussit illum dn̄s ds̄
noster. Viuit autē ipse dn̄s qm̄
custodiuit me angls̄ eī. et hinc

euntem et ibi commorantem. et
inde huc revertentem: et non per
misit me ancillam suam dominus com
quinari. sed sine pollutione
peccati revocavit me vobis. gau
dentem in victoria sua. in evasio
ne mea. in liberatione vestra. Con
fitemini illi omnes quoniam bonus: quoniam
in seculum misericordia eius. Universi
autem adorantes dominum: dixerunt
ad eam. Benedixit te dominus in vir
tute sua: quia per te ad nichilum rede
git inimicos nostros. Porro ozias
princeps populi israel: dixit ad eam.
Benedicta es tu filia a domino deo ex
celso: pre omnibus mulieribus super
terram. Benedictus dominus qui crea
vit celum et terram. qui te direxit
in vulnera capitis principis ini
micorum nostrorum: quia hodie nomen
tuum ita magnificavit. ut non re
cedat laus tua de ore hominum
qui memores fuerint virtutis domini
in eternum. pro quibus non peperci
sti anime tue propter angustias
et tribulationem generis tui:
sed subvenisti ruine ante con
spectum dei nostri. Et dixit omnis
populus fiat fiat. Porro achior vo
catus venit: et dixit ei. Deus israel
cui tu testimonium dedisti quod
ulciscatur de inimicis suis: ipse
caput omnium incredulorum
incidit in hac nocte in manu
mea. Ut probes quia ita est: ecce
caput holofernis qui contemptu
superbie sue deum israel contempsit. et
tibi interitum minabatur dicens.
cum captus fuerit populus israel: gla
dio perforari precipiam latera
tua. Videns autem achior caput
holofernis. angustiatus pre pa
vore cecidit in faciem suam super
terram: et estuavit anima eius. Po
stea vero quam resumpto spiritu re
creatus est. procidit ad pedes eius:
et adoravit eam et dixit. Bene
dicta tu domino tuo in omni taber
naculo iacob: quoniam in omni gente
que audierit nomen tuum ma
gnificabitur deus israel super te. Dixit c. xiiii.
autem iudith ad omnem populum.
Audite me fratres. Suspendite
caput hoc super muros nostros. Et
erit cum exierit sol accipiat unus
quisque arma sua: et exite cum
impetu. non ut descendatis deorsum.
sed quasi impetum facientes. Tunc
exploratores necesse erit ut fu
giant ad principem suum: excitan
dum ad pugnam. Cumque du
ces eorum cucurrerint ad taber
naculum holofernis et invene
rint eum truncum in suo sangui
ne volutatum: decidet super eos ti
mor. Cumque cognoveritis fuge
re illos. ite post illos securi: quoniam
dominus conteret eos sub pedibus vestris.
Tunc achior videns virtutem
quam fecit deus israel: relicto genti
litatis ritu credidit deo. et cir
cumcidit carnem preputii sui:
et appositus est ad populum israel.
et omnis successio eius usque in
hodiernum diem. Mox autem ut
ortus est dies. suspenderunt
super muros caput holofernis:
accepitque unusquisque vir arma
sua. et egressi sunt cum grandi
strepitu et ululatu. Quod viden

tes exploratores: ad tabernacu
lum cucurrerunt. Porro hii qui
in tabernaculo erant uenien
tes et ante ingressum cubiculi
perstrepentes excitandi gratia inquie
tudinē arte moliebantur: ut
non ab excitantib; sed a sonan
tib; holofernis euigilaret. Nul
lus enim audebat cubiculum uir
tutis assyriorū pulsando aut
intrando aperire. Sed cum uenis
sent duces eius et tribuni. et u
niuersi maiores exercitus assy
riorū: dixerunt cubiculariis.
Intrate et excitate illum: quoniam e
gressi mures de cauernis suis. au
si sunt prouocare nos ad prelium.
Tunc ingressus uagao cubicu
lum eius stetit ante cortinā: et
plausum fecit manib; suis. Sus
picabatur enim illum cum iudith
dormire. Sed cum nullū motū
iacentis sensu aurium caperet. ac
cessit proximans ad cortinā. et
eleuans eam uidens cadauer
absq; capite holofernis in suo
sanguine tabefactū iacere sup
terram: exclamauit uoce ma
gna cum fletu et scidit uestim
ta sua. Et ingressus taberna
culū iudith: non inuenit eā.
Et exiliuit foras ad poplm: et
dixit. Una mulier hebrea: fe
cit confusionē in domo regis
nabuchodonosor. Ecce enim
holofernis iacet in terra: et ca
put eius non est in illo. Quod
cum audissent principes uirtu
tis assyriorū. sciderunt uesti
menta sua: et intolerabilis ti
mor et tremor cecidit sup eos. et
turbati sunt animi eorum ual
de. et factus est clamor incōpa
rabilis in medio castrorū. Cumq; xv
omnis exercitus decollatū holofer
nem audisset. fugit mens et con
siliū ab eis: et solo tremore et me
tu agitati fuge presidium sumūt.
ita ut nullus loqueretur cum pro
ximo suo. sed inclinato capite
relictis omib; euadere hebreos
quos armatos uenire sup se au
dierant cupiebant. fugientes
per uias camporū et semitas colli
um. Uidentes itaq; filii isrl̄. fu
gientes illos. descenderunt clange
tesq; tubis et ululantes post illos.
quoniam assyrii n̄ adunati in fugam
ibant precipites. filii isrl̄ autē
uno agmine persequentes: debi
litabant omīs quos inuenire po
tuissent. Misitq; ozias nuntios
per omīs ciuitates et regiones isrl̄.
Omnis itaq; regio omnisq; urbs
electam iuuentutē misit arma
tam post eos: et persecuti sunt eos
in ore gladii. quousq; peruenirent
ad extremitatē finiū suarū. Re
liqui autē qui erant in bethulia
ingressi sunt castra assyriorū.
et predam quā fugientes assyrii
reliquerant: et onustati sunt
ualde. Hii uero qui uictores re
uersi sunt ad bethuliā. omnia
queq; erant illorū abstulerunt
secum: ita ut n̄ esset numerus in
pecorib;. iumentis. et in uniuer
sis mobilib; eorū. ut a minimo
usq; ad magnū omīs diuites fie
rent de predationib; eorum.

Ioachim autem summus pontifex
de ierusalem uenit in bethuliam cum
uniuersis presbiteris suis: ut ui
xv. deret iudith. Que cum exisset
ad illum: benedixerunt illam
omnes una uoce dicentes. Tu gloria
ierusalem. tu leticia israel. tu honorifi
centia populi nostri: quia fecisti ui
riliter. et confortatum est cor tuum
eo quod castitatem amaueris. et post
uirum tuum alterum nescieris. Ideo
et manus domini confortauit te:
et ideo eris benedicta in eternum.
Et dixit omnis populus fiat fiat. Per
dies autem triginta: uix collecta
sunt spolia assyriorum a populo
israel. Porro autem uniuersa que
holofernis peculiaria fuisse pro
bata sunt dederunt iudith. in
auro. et argento. et uestibus; et gem
mis. et omni supellectili. et tra
dita sunt illi omnia a populo: et
omnes populi gaudebant cum mu
lieribus; et uirginibus; et iuuenibus;
in organis et citharis. xvi.

Tunc cantauit canticum hoc
domino iudith: dicens. Incipite domino
in timpanis. cantate domino in cim
balis. modulamini illi psalmum
nouum: exultate. et inuocate
nomen eius. Dominus conterens bel
la. dominus nomen est illi: qui po
suit castra sua in medio populi
sui. ut eriperet nos de manu om
nium inimicorum nostrorum. Uenit
assur ex montibus ab aquilone
in multitudine fortitudinis
sue: cuius multitudo obtura
uit torrentes. et equi eorum coo
perunt ualles. Dixit se incen
surum fines meos. et iuuenes
meos occisurus gladio. Infantes
meos dare in predam. et uirgines
in captiuitatem. Dominus autem omnipotens
nocuit eum. et tradidit eum in ma
nus femine: et confodit eum. Non
enim cecidit potens eorum a iuuenibus.
nec filii titan percusserunt eum. nec
excelsi gigantes imposuerunt
se illi: sed iudith filia merari in
specie faciei sue dissoluit eum.
Exuit enim se uestimenta sua ui
duitatis: et induit se uestimen
ta leticie in exultatione filiorum
israel. Unxit faciem suam unguen
to: colligauit cincinnos suos mi
tra. ad decipiendum illum. San
dalia eius rapuerunt oculos
eius: pulchritudo eius captiuam
fecit animam eius. Amputauit
pugione ceruicem eius: horrue
runt perse constantiam eius: et
medi audaciam eius. Tunc ulu
lauerunt castra assyriorum: quan
do apparuerunt humiles mei
arescentes in siti. Filii puellarum
compunxerunt eos: et sicut pu
eros fugientes occiderunt eos.
et perierunt in prelio a facie domini
mei.

Hymnum cantemus domino: hym
num nouum cantemus deo no
stro. Adonay domine magnus es
tu et preclarus in uirtute: et
quem superare nemo potest. Tibi
seruiat omnis creatura tua: quia
dixisti et facta sunt. misisti spiritum
tuum et creata sunt: et non
est qui resistat uoci tue. Montes
a fundamentis mouebuntur cum

aquis. et petre sicut cera liquescent ante faciem tuam: qui autem timent te magni erunt apud te per omnia. Ve genti insurgenti super genus meum. Dominus enim omnipotens vindicabit in eis: in die iudicii visitabit illos. Dabit enim ignem et vermes in carnes eorum: ut urantur et sentiant usque in sempiternum. Et factum est post hec: omnis populus post victoriam venit ad ierusalem adorare dominum: et mox ut purificati sunt obtulerunt omnes holocausta et vota et repromissiones suas. Porro iudith universa vasa bellica holofernis que dedit illi populus. et conopeum quod ipsa sustulerat: posuit in anathema oblivionis. Erat autem populus iocundus secundum faciem sanctorum: et per tres menses gaudium huius victorie celebratum est cum iudith. Post dies autem illos. unusquisque rediit in sua: et iudith magnificata est in bethulia. et preclarior erat universe terre israel. Erat etiam virtuti castitatis adiuncta: ita ut non cognosceret virum omnibus diebus vite sue. ex quo defunctus est manasses vir eius. Erat autem diebus festis procedens cum gloria magna. Mansit autem in domo viri sui annos centum quinque; et dimisit abram suam liberam. et defuncta est ac sepulta cum viro suo in bethulia: luxitque illam omnis populus diebus septem. In omni autem spatio vite eius non fuit qui perturbaret israel. et post mortem eius annis multis. Dies autem victorie huius festivitatis ab hebreis in numero dierum sanctorum accipitur: et colitur a iudeis ex illo tempore usque in presentem diem. EXPLICIT LIBER IVDITH. HABET VERSUS NUMERO MILLE CENTUM.

INCIPIUNT CAPITULA IN LIBRO MACHABEORUM PRIMO.

Ubi eversa ierusalem consenserunt iudei edicto regis sacrificare idolis. I.

Ubi lex dei exusta est iussu regis antiochi populo sacrificante idolis. ierusalem. II.

De mathathia et filiis eius lamentantibus populum. III.

Ubi ministri regis cum cogerent mathathiam sacrificare non fecit. et interfecit sacrificantem. IIII.

Ubi iudei qui non sacrificaverunt fugientes: in deserto occisi sunt. V.

Ubi mathathias cum filiis occidit persecutores et aras evertit. VI.

Ubi mathathias moriens admonet filios. VII.

Ubi surrexit iudas post mortem mathathie defendere israel. VIII.

Ubi iudas occidit apollonium et seron principem exercitus syrie. IX.

Ubi antiochus congregat exercitum contra iudam. et de actibus lysie et victoria iude. X.

Ubi veniens lysias amicus antiochi cum exercitu a iuda debellatus est. XI.

Ubi iudas purificat templum ab immunditiis gentium. re israel. et de timotheo. XII.

Ubi iudas debellavit gentes volentes perde XIII.

Ubi symon expugnavit gentes missus a iuda fratre suo. nitas. et civitatem efron. XIIII.

Ubi iudas et fratres eius expugnaverunt castra timothei. et ceperunt civitates multas. XV.

Ubi iosephus et azarias voluerunt expu XVI.

gnare gentes et uicti sunt. et ubi iudas ex
pugnauit filios esau.
xvii. De morte antiochi et successione filij ipsi(us).
xviii. Ubi filius antiochi mittit exercitū ad de
bellandū iudam et uincit. et pacē dat fide
quā continuo disrumpit.
xix. Ubi demetrius occiso antiocho et lysiā ob
tinuit regnū. et de almachio et bacchide
et malicia eorum. ∫ landū iudam.
xx. Ubi scđo misit demetri(us) nicanorē ad debel
xxi. Ubi orauit iudas dnm̄ et uicit nicano
rē et occidit eum. ∫ subiecerint.
xxii. De romanorū fama qđ omnia regna sibi
xxiii. Ubi iudas mittit legatos romā coniurati
onis grā. ∫ metri(us) iudeis ñ aduersetur.
xxiiii. Rescripta romanorū ad iudeos. et ut de
xxv. Ubi demetri(us) mittit exercitū ad iudeos de
bellandos. ∫ obitum iude.
xxvi. Ubi iudas mortuus est in bello postquā
xxvii. R extinxit partem bacchidis.
xxviii. De iniuriis impiis et malicia bacchidis post
xxix. Ubi ionathas suscepit principatū. et
expugnauit filios iambri et bacchidem.
xxx. Ubi alchimus uolens templū destruere
obtinuit. et de consilio impiorū prodito.
xxxi. Ubi superatus est bacchides á symone et io
natha. et reddidit ei ionathas captiuitatē
pacemq; firmauit. ∫ das.
xxxii. Ubi alexander antiochi filius suscepit
regnū. et uoluit cū eo pugnare demetri(us).
et ionathas preuenit ad amicicias facien
xxxiii. Ubi ionathas tenuit ierl'm et muniuit
eam. ∫ the. aduersus demetrium.
xxxiiii. Ubi rex alexander petiit auxiliū iona
xxxv. Ubi demetri(us) petit auxiliū ionathe cont(ra)
alexandrū et contempnitur.
xxxvi. Ubi alexander in pugna occidit deme
triū. et accepit filiam ptolomei regis
uxorē. et de glā ionathe.
xxxvii. Ubi demetri(us) filius demetrij accepit regnū.

Et missū ab eo apolloniū expugnauit ionathas.
Ubi ionathas uenit ascalona cū glā. et mittit xxxviii.
alexander fibulā auream.
Ubi ptolomeus rex surrexit contra alexan xxxix.
drū et ablatam filiam suā ab eo dedit de
metrio et qđ duo regna habuerit.
Ubi occiditur alexander rex á gaddiel arabe. xl.
et de morte ptolomei regis.
Ubi demetrius regnans confirmat fedus xli.
cū ionatha. et quietis omib; dimisit exerci
tum demetrius.
Ubi trifon erigit regē antiochū filiū alexan xlii.
dri aduersum demetriū. et auxilio iudeorū
saluatur demetri(us). et ꝑfidus extitit.
Ubi uictus est demetri(us) á trifone et antiocho. xliii.
De amiciciis antiochi cū ionatha. et symone. xliiii.
Ubi ionathas pugnauit cū alienigenis. et xlv.
recupata uirtute expugnauit eos.
Ubi ionathas legatos mittit romanis et spar xlvi.
ciatis. de renouatione amicicię et pacis.
Ubi principes demetrij cū exercitu fugat xlvii.
ionathas. et ꝑcussit arabes q̃ uocant zabadei.
Ubi trifon assumere uolens regnū antiochi xlviii.
dolo agit cū ionatha. et apud ptolomaidā
conclusus est. ∫ constituit et de morte ionathę
Ubi symonē loco fr̃is eius exercit(us) ducem xlix.
Ubi trifon occidit antiochū et regnauit ꝑ eo. l.
Ubi demetrius constituit pacē cum symone li.
et tributa dimisit. ∫ ducem.
Ubi symon expugnans gazam exoratus lii.
dextras dedit. et filiū suū constituit
Ubi congregauit rex demetri(us) exercit(us) liii.
suos et abiit mediā ad contrahenda
sibi auxiliū ut expugnaret trifonē. et
misit arsaces rex ꝑsidis et medie ꝑnci
pem suū. et uiuū comprehendit deme
triū. et posuit eū in custodia.
Ubi captus demetri(us) est á rege ꝑsidis et liiii.
habitus in custodia. et de sublimitate
et potentia symonis et q̃ete terrę.

lv. Rescripta pacis ad symonē ab spartianis.
lvi. Ubi poplš iudeorū titulos glorię symoni duci
suo statuerunt in tabulis ęneis.
lvii. Ubi antiochus demetrii filius accepit re
gnū paternū. et coniuratus symoni p
secutus est trifonē et fugauit.
lviii. Rescripta romanorum pacis cū symone re
stituę ad ptolomeū regē et ceteros.
lix. Ubi antiochus demetrii rupta pace mit
tit cendebiū ad debellandū iudeā.
lx. Ubi symon mittit duos filios suos ad cen
debeū ducē ptolomei expugnandū.
lxi. Ubi filii symonis uicerunt cendebeū. et
iudas filius symonis uulneratus est.
lxii. Ubi ptolomeus filius abobi occidit sy
monē cum filiis in conuiuio. et iohan
nes filius symonis occidit eos qui ue
nerant pdere eum. Expliciunt capi
tula. macabeorum libri primi.

Incipit macabeorum liber primus.

F.1. ET FACTUM
est postquā
pcussit ale
xander phi
lippi macedo
qui primus
regnauit in
grecia. egres
sus de terra cethim dariū regē
psarū et medorū: constituit pre
lia multa. et omnium optinuit
munitiones. et interfecit reges
terrę. et ptransiit usq; ad fines
terrę. Et accepit spolia multi
tudinis gentium: et siluit ter
ra in conspectu eius. Et con
gregauit uirtutē et exercitū
fortē nimis: et exaltatū est et
eleuatū cor eius. et optinuit
regiones gentiū. et tyrannos
et facti sunt illi in tributū. Et
post hęc decidit in lectū. et cog
nouit quia moreretur: et uo
cauit pueros suos nobiles qui
secum erant nutriti á iuuentu
te sua. et diuisit illis regnū suū
cum adhuc uiueret. Et regna
uit alexander annis duodecim
et mortuus est. Et optinuerūt
pueri eius regnū unusquisq;
in loco suo: et imposuerunt
sibi omnes diademata post mortē
eius. et filii eorū post eos annis
multis. et multiplicata sunt ma
la in terra. Et exiit ab eis radix
peccatrix. antiochus illustris fi
lius antiochi regis qui fuerat
rome obses: et regnauit in an
no centesimo tricesimo et sep
timo regni grecorū. In diebus
illis exierunt ab isrł filii iniq
et suaserunt multis dicentes.
Eamus et disponamus testamen
tum cum gentib; quę circa nos
sunt: quia ex quo recessimus ab
eis. inuenerunt nos multa ma
la. Et bonus uisus est sermo in
oculis eorū: et destinauerunt
aliqui de poplo. et abierunt ad
regem. et dedit illis potestatem
ut facerent iusticias gentium.
Et edificauerunt gimnasium
in ierosolimis scdm leges natio
num: et fecerunt sibi prepu
tia. et recesserunt á testamento
scō. et iuncti sunt nationibus.
et uenundati sunt ut facerēt
malum. Et paratum est reg
num in conspectu antiochi:
et cępit regnare in terra egypti.

ut regnaret sup duo regna. Et
intrauit in egyptū in multitu
dine graui. in curribꝫ et elefan
tis. et equitibus. et copiosa naui
um multitudine: et constituit
bellum aduersus ptolomeū regē
egypti. Et uersus est ptolomeus
a facie eius et fugit: et ceciderūt
uulnerati multi. Et comprehen
dit ciuitates munitas in terra e
gypti: et accepit spolia terre egy
pti. Et conuertit antiochus pͦ
quā pcussit egyptum in cente
simo et quadragesimo et ter
cio anno: et ascendit ad isrl.
et ascendit hierosolimis in mul
titudine graui. et intrauit in
sanctificationē cum supbia.
Et accepit altare aureum. et
candelabrū luminis. et uniuer
sa uasa eius. et mensam pposi
tionis. et libatoria. et fialas. et
mortariola aurea. et uelum. et
coronas. et ornamentum aure
um qd in facie templi erat: et
comminuit omīa. Et accepit
argentū et aurum. et uasa con
cupiscibilia: et accepit thesau
ros occultos quos inuenit. Et
sublatis omībꝫ abijt in terram
suā: et fecit cedem hominū. et
locutus est supbia magna. Et
factus est planctus magnus in isrl:
et in omī loco eorū. Et ingemue
runt pncipes et seniores. iuuenes
et uirgines infirmati sunt: et
speciositas mulierū immutata
est. Omīs maritus sumpsit lam

tum. Que sedebant in thoro ma
ritali: lugebant. Et commota
est terra sup inhabitantes in ea:
et uniuersa domus iacob indu
it confusionē. Et post duos an
nos dierum: misit rex pncipē
tributorū in ciuitates iuda. Et
uenit iertm cum turba multa.
et locutus est ad eos uerba paci
fica in dolo: et crediderunt ei.
Et irruit sup ciuitatē repente.
et pcussit eam plaga. et pdidit
poplm multū ex isrl: et accepit
spolia ciuitatis et succendit eā
igni. et destruxit domos eius et
muros eius in circuitu. Et captiuas
duxerunt mulieres et natos: et
pecora possederunt. Et edifica
uerunt ciuitatē dauid muro
magno et firmo. et turribꝫ fir
mis: et facta est illis in arcem.
Et posuerunt illic gentē pecca
tricem uiros iniquos: et conua
luerunt in ea. Et posuerunt
arma et escas. et congregauerūt
spolia iertm et reposuerunt
illic: et facti sunt in laqueum
magnū. Et factū est hoc ad in
sidias sanctificationi: et in dia
bolum magnū in isrl. Et effu
derunt sanguinē innocentem
per circuitū sanctificationis: et
contaminauerunt sanctifica
tionē. Et fugerunt habitatores
iertm pp̄ter eos: et facta est habi
tatio exterorum. et facta est
extera semini suo: et nati eius
reliquerunt eam. Sanctificatio

eius desolata est: sicut solitudo.
Dies festi eius conuersi sunt in
luctum: sabbata eius in oppro
brium. honores eius in nichilum.
Secundum gloriam eius multiplicata
est ignominia eius: et sublimi
tas eius conuersa est in luctum.
Et scripsit rex antiochus omni
regno suo: ut esset omnis populus
unus. Et reliquerunt unusquisque
legem suam: et consenserunt omnes
gentes secundum uerbum regis antiochi.
Et multi ex israel consenserunt
ei. et sacrificauerunt idolis: et
coinquinauerunt sabbatum.
Et misit rex antiochus libros
per manus nuntiorum in ierusalem et
in omnes ciuitates iude: ut seque
rentur leges gentium terre. et pro
hiberent holocausta et sacrifi
cia et placationes fieri in templo
dei. et prohiberent celebrari sabba
tum et dies sollempnes: et coinqui
nari sancta et sanctum populum israel. Et
iussit edificari aras et templa
et idola. et immolari carnes
suillas et pecora communia.
et relinquere filios suos incircum
cisos. et coinquinari animas eo
rum in omnibus inmundis et ab
hominationibus: ita ut obliuis
cerentur legem. et immutarent
omnes iustificationes dei. Et qui
cumque non fecissent secundum uer
bum regis antiochi: moreren
tur. Secundum omnia uerba hec
scripsit omni regno suo: et pre
posuit principes populo qui hec
fieri cogerent. Et iusserunt ciuita
tibus iude sacrificare: et congre
gati sunt multi de populo ad eos.
qui dereliquerant legem domini. et
fecerunt mala super terram. et effu
gauerunt populum israel in abditis.
et in absconditis fugitiuorum locis.
Die quintadecima mensis casleu
quinto et quadragesimo anno:
edificauit rex antiochus abhomi
nandum idolum desolationis super
altare dei. Et per uniuersas ciui
tates iude in circuitu edificaue
runt aras. et ante ianuas domo
rum. et in plateis incendebant
thura. et sacrificabant: et libros
legis dei combusserunt igni scin
dentes eos. Et apud quemcumque
inueniebantur libri testamenti
domini. et quicumque obseruabat
legem domini: secundum edictum regis
trucidabant eum. In uirtute
sua faciebat hec populo israel: qui
inueniebantur in omni mense
in ciuitatibus. Et quinta et ui
cesima die mensis sacrificabant
super aram que erat contra alta
re. Et mulieres que circumcide
bant filios suos trucidabantur
secundum iussum regis antiochi: et
suspendebant pueros a ceruicibus
per uniuersas domos earum. et eos
qui circumciderant eos truci
dabant. Et multi de populo
israel definierunt apud se ut non
manducarent inmunda: et
elegerunt magis mori quam cibis
coinquinari inmundis. et no

luerunt infringere legẽ dei scãm·
et trucidati sunt. Et facta est ira
magna sup poplm ualde.
F. II. In diebus illis surrexit matha
thias filius iohannis filij symeo
nis sacerdotis ex filijs ioarim ab
ierlm· et consedit in monte mo
din. Et habebat filios qnq; Io
hannã qui cognominabat̃ gad
dis. et symeon qui cognomina
batur thasi. et iudas qui uoca
batur machabeus. et eleazarus
qui cognominabatur abaron.
et ionathan qui cognominaba
tur apphus. Hij uiderunt mala
que fiebant in poplo iude. et
ierlm. Et dixit mathathias:
Ve michi ut quid natus sum ui
dere contritionẽ popli mei. et cõ
tritionẽ ciuitatis scẽ. et sedere
illic cum datur in manus inimi
corũ: Sca in manu extraneorũ
facta sunt. Templum eius sicut
homo ignobilis: uasa glorię eius
captiua abducta sunt. Truci
dati sunt senes eius in plateis: et
iuuenes eius ceciderunt in gla
dio inimicorũ. Que gens non
hereditauit regnũ eius. et non
obtinuit spolia eius: Omis com
positio eius ablata est. Que erat
libera: facta est ancilla. Et ecce
sca nra. et pulchritudo nra et
claritas nra desolata est: et co
inquinauerunt eam gentes.
Quo ergo nobis adhuc uiuere:
Et scidit mathathias et filij ei'
uestimenta sua: et operuerunt
se ciliciis. planxeruntq; ualde.
Et uenerunt illuc qui missi F
erant a rege antiocho ut coge
rent eos qui confugerant in ciui
tate modin immolare et accen
dere thura: et a lege dei discede
re. Et multi de poplo isrl con
sentientes accesserunt ad eos:
sed mathathias et filij eius con
stanter steterunt. Et responden
tes qui missi erant ab antiocho:
et dixerunt mathathie. Prin
ceps et clarissimus et magnus
es in hac ciuitate: et ornatus fi
lijs et frib;. Ergo accede prior
et fac iussum regis sicut fecerũt
omis gentes et uiri iuda. et qui
remanserunt in ierlm: et eris
tu et filij tui inter amicos regis.
et amplificatus argento et au
ro et muneribus multis. Et re
spondit mathathias: et dixit
magna uoce. Et si omnes gen
tes regi antiocho obediunt. ut
discedant unusqsq; a seruitute
patrũ suorũ. et consentiant
mandatis eius: ego et filij mei
et frs mei obediemus legi patrũ
nrorum. Propitius sit nobis ds.
Non est nobis utile relinquere
legem et iusticias dei. Non audi
uimus uerba regis antiochi: nec
sacrificabimus transgredientes
legis nrę mandata. ut eamus
altera uia. Et ut cessauit loqui
uerba hec: accessit quidam iu
deus in omium oculis sacrifica
re idolis sup aram in ciuitate